

Startdocument

Projectdefinitie & Aanpak

8 februari 2017

Inhoud

I. PROJECTDEFINITIE	3
Uitdaging & Voorstel	3
Voorstel: N.I.C.E.....	4
De doelstellingen van het lab	5
Economische versterking – de aanbod zijde	5
Maatschappelijke versterking – de vraag zijde	6
Human Capital Agenda – het vooruitbrengen van de Noordelijke arbeidsmarkt.....	6
Circulariteit optimaliseren – Duurzame vooruitgang maximaliseren	7
Resultaten	9
Afbakening.....	11
Periode / Duur	11
Onderwerp	11
De financiële afbakening	11
Randvoorwaarde met betrekking tot deelname.....	11
Randvoorwaarden met betrekking tot samenwerking	11
Randvoorwaarden met betrekking tot staatssteun	12
II. AANPAK	13
Hoe werkt N.I.C.E.?.....	13
Organisatie	14
Initiatiefnemers	14
Projectorganisatie	16
Projectleiding.....	16
Activiteitenplan	17
Voorbeeld casussen.....	18
III. BEHEERSPLAN.....	19
Planning.....	19
De opstartfase (tot eind 2016)	19
Realisatiefase 2017, 2018 en 2019.....	19
Begroting 2017, 2018 en 2019	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

I. PROJECTDEFINITIE

Uitdaging & Voorstel

Onze maatschappij heeft meermaals bewezen zich te kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden. Ook nu, met de uitdaging om toenemende grondstoffenschaarste het hoofd te bieden, kan geput worden uit de reeds aanwezige kracht om te experimenteren en innoveren. De laatste jaren wordt in toenemende mate aandacht besteed aan Circulaire Economie als tegenhanger van het huidige lineair economische systeem. Deze laatste is gebaseerd op verbruik en wordt samengevat als: ‘take, make, waste!’ Dat kan beter en vooral anders. Niet alleen in het licht van grondstoffenschaarste, maar ook als het gaat om het creëren van waarde zowel in monetaire als in sociale en ecologische zin, biedt een circulaire economie de toekomst.

Een circulaire economie behoudt en ontwikkelt materialen, kwaliteit van leven en voegt waarde toe. Een circulaire economie zorgt voor duurzaam gebruik van grondstoffen, energiearme productie, hergebruik van afval en is een bron van innovatie. De omslag is: van eigendom naar gebruik. Dit gaat om anders organiseren en anders verdienen.

De uitdaging daarbij is niet alleen grondstoffenschaarste het hoofd te bieden, maar ook in concrete zin ondernemers, studenten en consumenten mee te nemen en te ondersteunen in de transitie naar een circulaire economie. Voor de Noordelijke arbeidsmarkt betekent de ontwikkeling van een circulaire economie zowel een uitdaging als een ware kans.

De benodigde transitie vraagt om een bundeling van krachten in een inspirerende setting, fysiek en digitaal. Een plek voor ontmoeting, uitwisseling, innovatie en educatie: een LAB, een kenniscentrum, gericht op samen al doende leren.

In Noord-Nederland wordt om bovenstaande redenen een basis gelegd voor een versnelde transitie: door de oprichting van het Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie (N.I.C.E.). Het lonkend perspectief van een circulaire economie¹ heeft meerdere verschillende partijen verbonden in een gezamenlijk streven hier echt handen en voeten aan te geven. Focus ligt op het doen. Op concrete projecten die meervoudig waarde creëren - ecologisch, sociaal als economisch - en zo de regio Noord-Nederland verrijken.

¹ Zie ‘Kansen voor de circulaire economie in Nederland’ (TNO, 2013) en ‘Rijkvisie Circulaire Economie’ (2016).

Voorstel: N.I.C.E

Naar aanleiding van boven beschreven maatschappelijke urgentie, en de noodzaak om als noordelijke economie te blijven groeien, ondernemen, en waarde te creëren, wordt N.I.C.E. opgericht; het Circulaire Lab.

In het Lab worden vraagstukken op het gebied van circulair ondernemen door de betrokken partijen en derden ingebracht en door studenten van MBO / HBO van uiteenlopende richtingen, van concrete oplossingen en antwoorden voorzien.

Het circulaire lab is een bron van open innovatie. Datgene wat bestudeerd, getest, gevalideerd en opgelost wordt, staat ter beschikking aan de wereld.

Dit samenspel van al doende leren richt zich op het:

1. inzetten van innovatievraagstukken uit de praktijk van ondernemers en andere partijen
2. uitvoeren van praktijkgericht onderzoek door onderzoeksinstituten
3. overdragen van nieuwe kennis en vaardigheden door onderwijsinstellingen
4. co-creëren met maatschappelijke partners en gebruikers
5. vernieuwen van beleid en regelgeving door overheden

Het N.I.C.E. is een initiatief van B+O Architectuur en Interieur te Meppel, Alfa-college te Hoogeveen, AOC Terra, Hanzehogeschool Groningen, Stenden Hogeschool te Emmen, CSG Dingstede te Meppel, provincie Drenthe en gemeente Meppel en de bedrijven Rabobank Steenwijk-Meppel, Green Furniture Circle te Emmen, de samenwerkende partijen Virol te Scheemda, Milieudienst Groningen en Area reiniging te Emmen (VirAM), Zuidema Groep uit Hoogeveen en de Natuur en Milieufederatie Drenthe.

Voorliggend document is een startdocument voor het Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie. Op basis van dit document en de daaraan verbonden financiering door de initiatiefnemers gaat het lab van start. Nadat er een projectcoördinator is aangesteld zal het noodzakelijke beheersplan (o.a. organisatiemodel, activiteitenplan, communicatieplan) verder uitgewerkt worden.

De doelstellingen van het lab

De voornoemde uitdagingen geven aan wat de relevantie is van een kenniscentrum zoals N.I.C.E. Wat zijn de doelstellingen die dit project wil bereiken? Aan welke doelstellingen zal het projectresultaat een bijdrage leveren? De doelstellingen van het project zijn het domein van de opdrachtgevers, oftewel de initiatiefnemers. Dit in tegenstelling tot de *Resultaten* van het project; deze zijn het domein van de projectcoördinator/leider.

De volgende doelen stellen wij voor de periode 2016-2019:

Economische versterking – de aanbod zijde

Kennis is een cruciale voorwaarde voor innovatie. Zonder kennis van nieuwe technieken, processen of verdienmodellen, komt innovatie niet tot stand. Met deze specifieke doelstelling willen we het ontdekkings- en absorptievermogen van het MKB, maar ook andere maatschappelijke doelgroepen, vergroten. Dit betekent dat we het bijvoorbeeld voor ondernemers makkelijker willen maken om kennis binnen te halen en te benutten, waardoor zij de krachtige basis van circulaire ontwikkelingen in onze regio kunnen worden.

MKB-ers, overheden, instellingen en anderen kunnen zelfstandig hun kennisniveau verhogen, maar ze worden via N.I.C.E. nadrukkelijk uitgenodigd dit in samenwerking met anderen te doen. Verschillende onderzoeken hebben in de afgelopen jaren uitgewezen dat voor het verkrijgen en benutten van kennis, samenwerking tussen de 5 O's een sleutelfactor is: samenwerking tussen Ondernemers, Onderwijs, Onderzoek, maatschappelijke Organisaties, en Overheden.

Vaak gaat er aan concrete samenwerking een fase vooraf, waarin mensen elkaar ontmoeten in netwerken, lees N.I.C.E.. Je moet immers jouw circulair probleem of circulaire uitdaging delen met anderen, om erachter te komen wie kan bijdragen aan de oplossing ervan.

Het idee is dat betrokken partners en/of derden samen met N.I.C.E. ontwikkelingsprojecten gaan opzetten en uitvoeren, dat ondernemers meer strategisch over circulaire economie en innovatie gaan nadenken en dat ondernemers daar ook naar gaan handelen. Er valt te denken aan samenwerking op de terreinen Bouw en Ruimte, Agro en Food, Logistiek en Grondstofstromen, etcetera.

Concrete doelstelling:

Ontwikkeling van nieuwe methodes, technieken, processen of verdienmodellen, gericht op de circulaire economie.

Maatschappelijke versterking – de vraag zijde

Een circulaire economie kan zich niet alleen aanbod gestuurd ontwikkelen. Voor een geslaagde ontwikkeling dient ook de vraagzijde zich te roeren. Consumenten moeten de circulaire producten en diensten uiteindelijk kopen. Zo lang zij massaal niet-duurzame producten kopen, heeft de circulaire ondernemer het moeilijk. Voor een grote stap in de richting van een circulaire economie is innovatie vereist op het gebied van het ontwerp van niet alleen technologie en productieprocessen, maar ook op het gebied van de benodigde *sociale en economische processen*, waarmee bestaande gewoontes zouden kunnen veranderen.

Want: Wil de consument eigendom óf is hij gewoon *gewend* aan eigendom, maar wel degelijk geïnteresseerd in iets nieuws? Met eigendom komt namelijk ook verantwoordelijkheid: de verantwoordelijkheid voor het functioneren, het gebruik van goede en gezonde materialen, de wijze waarop het product aan het eind van zijn (gebruiks)leven wordt verwerkt. Allemaal verantwoordelijkheden waarop de consument weinig invloed heeft en eigenlijk niets mee kan. De producent des te meer. Als de producent eigendom houdt en de consument betaalt hem voor de geleverde prestatie, dan ligt de verantwoordelijkheid op de goede plek. In een circulaire economie zal er steeds meer sprake zijn van een *gebruikscontract* tussen producent en consument, voor de gehele gebruiksduur. Op dat moment wordt gesproken van ‘performance based consumption’.

In essentie gaat het erom dat de consument zich ervan *bewust wordt* dat hij een keuze heeft: hij hoeft geen product aan te schaffen en in eigendom te nemen. Hij kan ook vragen om het gebruik van een product, om het leveren van een dienst, vanzelfsprekend tegen betaling. Daarbij is het van belang dat de consument beseft welke voordelen dit voor hem (en de maatschappij) kan opleveren.

Binnen N.I.C.E. wordt per definitie multidisciplinair gewerkt en - daar waar mogelijk en relevant - zal ook de omgeving bij casussen worden betrokken. Hierbij valt te denken aan bewoners/omwonenden of klanten/gebruikers. De interactie is gericht op zowel bewustwording, als het inventariseren van behoeften van klant, consument en gebruiker.

Concrete doelstelling:

Creëren van een betrokken en bewuste omgeving: bewonersgroepen, gebruikers, klanten.

Human Capital Agenda – het vooruitbrengen van de Noordelijke arbeidsmarkt

Om de transitie naar een circulaire economie mogelijk te maken is innovatie en vernieuwing nodig op het gebied van kennis, techniek en business modellen. *Mensen zijn daarbij cruciaal*. Zij moeten zorgen voor nieuwe kennis, nieuwe technieken leren en ontwikkelen en de creativiteit inzetten om te komen tot nieuwe business modellen. Dat betekent dat in Noord-Nederland een arbeidsmarkt nodig is waar aanbod en vraag van dergelijke mensen bij elkaar komen.

Om te komen tot een beter aanbod van passend opgeleide mensen is inzicht nodig in de vraag. Echter, voor veel bedrijven is nu nog niet duidelijk waar de medewerkers van de toekomst aan moeten voldoen. Ook zien veel bedrijven nu nog geen prangend probleem. Dat betekent dat er (nog) geen duidelijke vragen (kunnen) worden geformuleerd aan HBO en WO instellingen, over de gewenste competenties van afgestudeerden.

Tegelijkertijd weten we wel dat Noord-Nederland binnen afzienbare tijd met tekorten op de arbeidsmarkt te maken krijgt. Met name medewerkers op HBO en WO niveau, met de juiste skills en expertise om de betekenisvolle innovatie die Noord-Nederland nastreeft, werkelijkheid te laten worden, zullen schaars(er) worden.

Bedrijven hebben de juiste mensen nodig, maar moeten daarvoor ook aangeven wat die mensen dienen te kunnen. Onderwijsinstellingen zijn primair verantwoordelijk voor de opleiding en scholing van studenten en werkenden. Om mensen met de juiste skills en expertise uit te rusten, moeten zij weten wat die skills en expertises zijn. De overheid heeft belang bij een goede afstemming, zodat werkloosheid wordt beperkt en de economie niet wordt vertraagd door een mismatch in vraag en aanbod.

We willen de toekomstige vraag beter én structureel boven tafel krijgen, vraag en aanbod van hoogopgeleid personeel beter op elkaar afstemmen en de kwaliteit van het aanbod toekomstbestendig maken. Deze doelstellingen horen bij elkaar en kunnen alleen in structurele samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen worden behaald.

Concrete doelstelling:

Ontwikkelen van aangepaste skills en expertise van toekomstige werknemers en inzicht in 'het' profiel van de toekomstige werknemer

Versterking en behoud werkgelegenheid

Circulariteit optimaliseren – Duurzame vooruitgang maximaliseren

De circulaire economie is geen nieuw economisch model maar vooral een nieuwe inrichting van een meer doelmatige economie gericht op het efficiënte gebruik van grondstoffen en het verminderen/eliminieren van afvalstromen. Circulaire Economie realiseert daarmee dus ook een ander doel; namelijk duurzame vooruitgang. Het kan een toekomstbestendige samenleving realiseren.

In een circulaire economie wordt een ecologische voetafdruk verkleint: door de langere levensduur van producten en hergebruik van onderdelen en grondstoffen. Concreet betekent dit dat een circulaire economie bijvoorbeeld minder CO² uitstoot, minder (metalen, fossiele en minerale) grondstoffen gebruikt, maar ook minder energie en water verbruikt.

Tegelijkertijd is het nog steeds zo dat de ene circulaire oplossing niet even duurzaam is als de andere. Zo is, wanneer een product aan het einde van een levensfase geraakt, recyclen de minst duurzame oplossing, en valt reparatie, hergebruik, demontage en het opnieuw vervaardigen uit

onderdelen te prefereren. N.I.C.E. streeft erna om over de hele breedte van projecten, cross sectoraal, de meest duurzame ofwel 'meest circulaire oplossing' te vinden.

Concrete doelstelling

Bewustwording van effect op milieu en milieuwinst door circulaire aanpassingen.

Bovenstaande resulteert in de volgende concrete doelstellingen:

N.I.C.E beoogt ontwikkeling van nieuwe methodes, technieken, processen of verdienmodellen, gericht op de circulaire economie

N.I.C.E ijvert voor een betrokken en bewuste omgeving: bewonersgroepen, gebruikers, klanten

N.I.C.E streeft naar het ontwikkelen van aangepaste skills en expertise van toekomstige werknemers en inzicht in 'het' profiel van de toekomstige werknemer

N.I.C.E streeft naar versterking en behoud van werkgelegenheid

N.I.C.E ambieert bewustzijn van effect op milieu en milieuwinst door circulaire aanpassingen

Resultaten

Met welke resultaten gaan we de genoemde doelstellingen bereiken? Deze resultaten zijn instrumenten of middelen om het doel te bereiken. Het zijn tastbare zaken die klaar zijn en opgeleverd worden wanneer het project (of een fase) wordt afgerond. Vaak wordt met de oplevering van de resultaten slechts een deel van de doelstellingen gerealiseerd. Toch kan een project geslaagd worden genoemd wanneer de te realiseren resultaten inderdaad worden opgeleverd. De resultaten zijn het domein van de projectcoördinator, terwijl de doelstellingen de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever zijn.

Door het uitwerken van de casussen zullen studenten en projectcoördinator, in samenwerking met de vraageigenaren, in de periode 2017-2019 de volgende concrete resultaten opleveren.

Algemeen:

- *Het lab in Meppel in de oude Gasfabriek wordt de fysieke hotspot van het Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie, en daarmee een hotspot van circulaire ontwikkeling in de regio.*
- *60 casussen uitgewerkt; waarvan circa 40 met MKB-bedrijven*
- *Databank met voorbeeldprojecten, breder dan alleen de eigen projecten*
- *Kennisbank grondstoffen NICE-VAM ondersteund door Virol, Area Reiniging NV en Milieudienst Groningen*
- *kenniscentrum in wording voor circulair ondernemen in Noord-Nederland*

Daarnaast wordt, teneinde de gestelde subdoelstellingen te bereiken, gewerkt aan de volgende resultaten.

Deze resultaten dragen bij aan de doelstelling m.b.t. economische versterking:

- *data over circulaire productiemethodes;*
- *data over circulaire ontwerpmethodes;*
- *technisch, economisch en juridisch haalbare circulaire technieken*
- *nieuwe partnerschappen in het laboratorium*
- *aangetoonde lacunes of belemmeringen in wet- en regelgeving*

Deze resultaten dragen bij aan de doelstelling m.b.t. maatschappelijke versterking:

- *Methodes tot creëren van bewustzijn en draagvlak bij toekomstige bewoners / gebruikers*

- *Partnerschappen met bewonersorganisaties, gebruikersgroepen etc.*
- *Data over circulaire business- en verdienmodellen*
- *Data over behoeften en gebruikersgedrag*

Deze resultaten dragen bij aan de doelstelling m.b.t. de Human Capital Agenda:

- *Deelname van minimaal 60 HBO studenten en 20 MBO studenten*
- *Een leer- en ervaringsplatform voor studenten; MBO, HBO (en eventueel universitair)*
- *Profielschetsen /vacature voorbeelden m.b.t. nieuwe/aangepaste functies*
- *Instrument om op termijn nieuwe /aangepaste arbeidsplaatsen en werkgelegenheid inzichtelijk te maken*

Deze resultaten dragen bij aan de doelstelling m.b.t. het optimaliseren van circulariteit:

- *Rapportage m.b.t. besparing op grondstoffen*
- *Rapportage m.b.t. milieueffect*
- *Databank grondstoffen*
- *Uitwisselbare kennis m.b.t. grondstoffen*
- *Circulaire grondstof-oplossingen*

Afbakening

Ook het afbakenen van wat een project *niet* behelst creëert helderheid. Dit is van belang in de afweging wanneer bijvoorbeeld in de loop der tijd besloten moet worden of nieuwe sub-projecten, of casussen binnen het huidige N.I.C.E project passen. Voor een goede afbakening kan ook gekeken worden naar de (juridische) randvoorwaarden van een project.

Periode / Duur

De samenwerking binnen N.I.C.E loopt voor een periode van drie jaar van begin 2017 tot eind 2019.

Onderwerp

Er is gekozen voor een brede scope, zonder afbakening van onderwerpen, zolang casussen/vraagstukken zich betrekken op de ontwikkeling van circulaire economie. Studenten en docenten uit allerlei richtingen, van zeer diverse opleidingen, kunnen meedraaien in het Lab.

De financiële afbakening

De financiële afbakening is in een apart hoofdstuk opgenomen.

Randvoorwaarde met betrekking tot deelname

Partners kunnen zich tussentijds committeren of vroegtijdig uitstappen. Het wordt echter ten zeerste aanbevolen om tenminste 12 maanden aan het project te werken, om voldoende continuïteit te waarborgen. Voor de te ontplooien activiteiten binnen N.I.C.E is het cruciaal dat er wordt samengewerkt tussen de verschillende partners binnen de 5 O's. Er wordt gemeend dat de 'Onderwijsinstelling' als meest cruciale partner aangemerkt kan worden. Deelname van dit type partner, deze 'O', is een strikte randvoorwaarde voor het slagen van het project, omdat zonder de aanwezigheid van studenten er geen casussen opgelost worden – de kern van het project -, en daarbij zou er een belangrijke schakel in de ontwikkeling van Human Capital ontbreken.

Randvoorwaarden met betrekking tot samenwerking

De ambitie van N.I.C.E. is om zich te ontwikkelen tot een noordelijk kenniscentrum op gebied van circulaire economie. Daarbij is het nadrukkelijk de bedoeling de samenwerking te zoeken met aanverwante andere relevante kenniscentra in Noord-Nederland. Te denken valt aan Wateralliance/Wetsus te Leeuwarden, Entrance en ZAP te Groningen, Greenpac en Centrum Innovatief Vakmanschap te Emmen, I-lab te Zwolle en WUR te Wageningen etc.

N.I.C.E zal zelf niet investeren in onderzoekshardware, maar juist op dat punt de samenwerking zoeken met onder andere de bovenstaande partijen.

Voorts zal vanuit N.I.C.E. ook nadrukkelijk de verbinding worden gemaakt met initiatieven en platformen en programma's als Nort4Bio, Drenthe in Transitie, Greenlincs, Energy Valley. Het in Fryslân ontwikkelde programma Noordelijke Innovatiemotoren voor Circulaire Economie sluit goed aan bij de activiteiten van N.I.C.E. Enerzijds omdat vanuit dat programma de nadruk sterk ligt op kennisontwikkeling in de breedste zin van het woord op het gebied van circulaire economie met een zwaar accent op Fryslân. Anderzijds omdat N.I.C.E. zich richt op met name de praktische kant van de circulaire economie namelijk direct en vraag-gestuurd door bedrijven en maatschappelijke organisaties. Vanuit die verbinding en samenwerking gaat N.I.C.E. op zoek naar circulaire oplossingen.

Randvoorwaarden met betrekking tot staatssteun

N.I.C.E. heeft de ambitie om bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden te ondersteunen bij de opzet, ontwikkeling en introductie van kennis, producten en diensten op het gebied van circulaire economie. N.I.C.E. richt zich daarbij op onderzoek en netwerkvorming (verbinden van ideeën, kennis en partijen voor nieuwe business kansen, kennisontwikkeling en business development). **Bij dit soort activiteiten is geen sprake van staatssteun omdat het activiteiten betreft met een niet-economisch karakter.** Onder economische activiteit wordt verstaan iedere activiteit bestaande uit het aanbieden van goederen en diensten op een bepaalde markt.

Bij een aantal activiteiten, met name de activiteiten op het gebied van business development, kan sprake zijn van een grijs gebied tussen economische en niet-economische activiteiten.

De initiatiefnemers van N.I.C.E. zijn zich er van bewust dat enkel de niet- economische activiteiten van de organisatie worden gesubsidieerd en houden zich hierbij aan de volgende voorwaarden:

1. Elke onderneming dient zonder onderscheid gebruik te kunnen maken van de diensten van de clusterorganisatie. Elke onderneming dient gelijk behandeld te worden.
2. Indien onderzoeken worden uitgevoerd dienen de resultaten van onderzoek voor een ieder toegankelijk te zijn.
3. Wanneer naast de gesubsidieerde activiteiten ook economische activiteiten worden verricht dienen beide soorten activiteiten en de financiering ervan in de boekhouding van de organisatie te worden onderscheiden.
4. N.I.C.E. is zich ervan bewust dat met de haar beschikbaar gestelde subsidies het niet is toegestaan om met de bij deze verleende subsidiegelden voor de hiervoor genoemde taakvelden economische activiteiten te verrichten, in het bijzonder doch niet uitsluitend-bedrijfseconomische (strategische) adviesverlening ten behoeve van (financieel-economische) haalbaarheidsstudies, uitwerken van verdienmodellen, uitvoeren van marktanalyses of andere activiteiten die rechtstreeks zien op het verder ontwikkelen van individuele business cases.

II. AANPAK

Hoe werkt N.I.C.E.?

- Partijen met circulaire vraagstukken kunnen bij N.I.C.E. terecht om hun business case te versterken en met anderen te delen: al doende leren!
- Om ‘vraageigenaren’ te ondersteunen, realiseren wij gunstige condities vanuit ons netwerk van ondernemers, onderwijs- en onderzoeksinstellingen, overheden en organisaties uit het maatschappelijk domein; de 5 O’s.
- De kennispartners werken met hun studenten en docenten aan de casussen in kleine teams. In de projecten staan vraagstukken uit de praktijk centraal. Er wordt o.a. gewerkt aan nieuwe business modellen, en ingezet op herijking van productontwerp en dienstenaanbod.
- Studenten worden inhoudelijk begeleid door docenten en een projectteam waarin de initiatiefnemers naar relevantie zitting nemen. In het projectmanagement worden de studententeams aangestuurd door de projectcoördinator.
- Gedurende het werk aan de casus is de vraageigenaar (de ondernemer/organisatie) een betrokken partner. Hetzij om het probleem/vraagstelling te duiden, hetzij om de studenten het bedrijf/de sector te doen leren kennen en laten beleven.
- Om de overgang naar een circulaire praktijk te versnellen, werken wij met onze partners samen aan een open manier van innoveren. De partners werken veelal in samenspraak met klanten/gebruikers aan praktijkgericht onderzoeken en beoogde innovaties. Data, ervaringen, onderzoeken en andere activiteiten worden gedeeld met de wereld.
- De organisatie, werkwijze en uitvoering van het lab hebben een open en dynamisch karakter. Het wordt daarom ook wel een *permanente bèta versie* genoemd; het is nooit af en past zich steeds aan de nieuwe ontwikkelingen.

Organisatie

Initiatiefnemers

Het Circulair lab is georganiseerd als een netwerkorganisatie waarbij alle partijen uit de vijf O's een samenwerkingsovereenkomst tekenen. De initiatiefnemers leveren bijdragen aan de exploitatie (in kind en zo mogelijk financieel) en zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de innovatiewerkplaats.

Het projectconsortium bestaat in eerste aanleg uit de volgende initiatiefnemers:

Ondernemers

- *B+O Architectuur en Interieur te Meppel*; mede initiatiefnemer van het idee circulair lab. B+O Architectuur en Interieur is een multidisciplinair en full service architectenbureau dat een uitgebreide expertise heeft binnen de diverse disciplines van de architectuur. Het bedrijf kan ingeschakeld worden van ontwerp tot oplevering en het portfolio varieert van particuliere woonhuizen en herbestemmingsopgaven, tot grootschalige zorg- en retailprojecten. B+O Architectuur en Interieur is gevestigd in de Gasfabriek Meppel. In de Gasfabriek Meppel zal het circulair lab worden gevestigd. Gasfabriek Meppel draagt zorg voor de huisvesting. B+O Architectuur en Interieur zal vanaf het begin vraagstukken/projecten aandragen, met name op het domein circulair bouwen.
- *Area Reiniging uit Emmen*; Als professionele, overheidsgedomineerde afvalorganisatie wil Area bereiken dat zoveel mogelijk afval in de regio wordt hergebruikt. Afval bestaat uit veel waardevolle grondstoffen. Area ziet het als haar missie om gemeenten, bewoners en bedrijven te helpen om al die waardevolle grondstoffen terug te winnen. Area zal vraagstukken inbrengen op gebied van huishoudelijk en bedrijfsafval.
- *Green Furniture Circle*
- *Virol te Scheemda*
- *Zuidema Groep te Hoogeveen*
- *Rabobank Steenwijk-Meppel*

Onderzoek en Onderwijs

- *CSG Dingstede te Meppel*; christelijk middelbare scholengemeenschap die haar gebouw te Meppel wil laten renoveren gebruik makend van circulaire renovatietechnieken maar ook door inzet van scholieren en docenten zelf. Dingstede zal indien haar gebouw wordt gerenoveerd (deel)vraagstukken/projecten inbrengen op gebied van circulair renoveren.
- *Alfa-college te Hoogeveen*; regionale ROC afdeling bouw welke de 10 MBO-studenten levert. De wereld verandert continu, innovaties volgen elkaar snel op. Om te zorgen dat

veranderingen in het onderwijs vormgegeven worden, is verbinding met het bedrijfsleven essentieel. Het Alfa-college werkt intensief samen met het regionale bedrijfsleven. MBO-studenten werken aan praktijkopdrachten van ondernemers uit de regio, die zo betrokken zijn bij het onderwijsproces. Een werkwijze die mogelijkheden geeft om innovatief leervermogen te ontwikkelen.

- *Hanzehogeschool te Groningen*, faculteit bouwkunde; leveranciers van 50 HBO-studenten en bijbehorende begeleiding. Indien mogelijk zullen ook studenten van andere faculteiten worden ingezet.
- *Stenden Hogeschool te Emmen (en Leeuwarden)* levert 15 HBO-studenten deskundig op gebied van biobased materials en green logistics.
- *AOC Terra*; levert 10 MBO studenten deskundig op gebied van inrichting openbare ruimte.

Omgeving

- *Natuur en Milieufederatie Drenthe*, de NMF Drenthe adviseert van oudsher overheden en bedrijven op het gebied van milieubeleid. Ze stimuleert duurzame productie en vermindering van milieubelasting. In de komende jaren leggen het daarbij een accent op het verbinden van *economie en ecologie*. Met bestaande en nieuwe netwerken worden activiteiten ontplooid en samenwerkingsprojecten ontwikkeld, gericht op circulaire economie en maatschappij. Binnen N.I.C.E. zal NMF Drenthe actief participeren door te adviseren en faciliteren, alsook door circulaire vraagstukken aan te dragen.

Overheden

- *Provincie Drenthe* (en Projectbureau Drenthe) is mede-initiatiefnemer en is procesregisseur/kwartiermaker tot eind 2016. De Provincie draagt bij in de financiering van de kosten.
- *Gemeente Meppel*; Dit is de gemeente waar het lab is gevestigd en de gemeente is tevens actief medeoprichter. Meppel draagt bij in de financiering van de kosten.
- *Milieudienst Groningen*

Het Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie dient enkele maanden na de start versterkt te worden met regionale ondernemers en bedrijven die een inhoudelijk en zo mogelijk ook financiële bijdrage willen leveren. Voor zowel de inhoudelijke als financiële continuïteit is dit cruciaal.

Projectorganisatie

De consortiumpartners vormen een stuurgroep. In deze stuurgroep zijn de initiatiefnemers vertegenwoordigd:

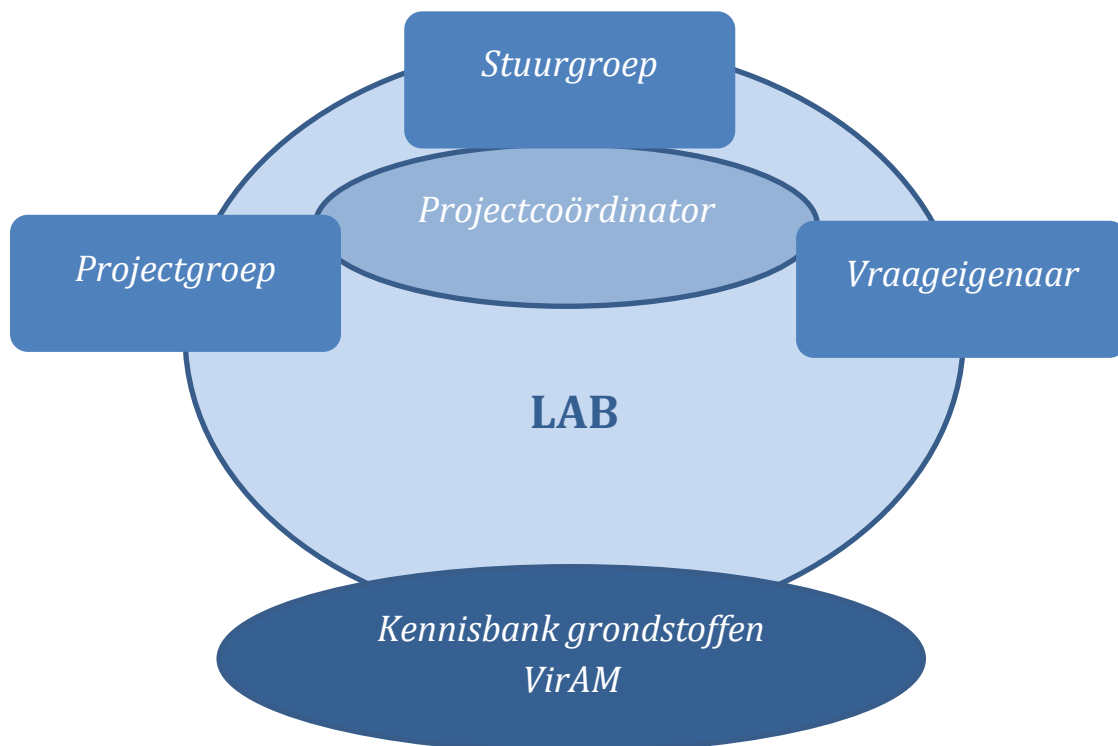
De Stuurgroep:

- Waakt over de lange termijn strategie van het lab
- Bepaalt jaarlijks de beleids- en financiële kaders
- Bewaakt de financiële voortgang
- Stelt en stuurt de projectleider aan

Projectleiding

De projectleiding zal worden gevoerd door een nog aan te stellen projectleider/coördinator.

De projectleider is verantwoordelijk voor de uitvoering van het project. Daarnaast is projectleider verantwoordelijk voor het werven van partners en projecten. De projectleider heeft een ambassadeursrol.

Activiteitenplan

Om de genoemde resultaten te behalen zullen uiteenlopende activiteiten moeten worden ontplooid. Deze zullen door de verschillende deelnemers worden opgepakt. Hiervoor wordt in onderstaande uitgeschreven om welke activiteiten het gaat. Daarnaast wordt er een Excel document ontwikkeld waarin staat wie er verantwoordelijk is voor welke taak, en hoe het past in de planning van het gehele project. De ontwikkeling van dit document is een taak van de projectcoördinator.

Algemene Resultaten en bijbehorende Activiteiten

Resultaat: Het lab in Meppel in de oude Gasfabriek wordt de fysieke hotspot van het Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie, en daarmee een hotspot van circulaire ontwikkeling in de regio – een kenniscentrum in wording voor circulair ondernemen in Noord-Nederland.

Activiteiten:

- Door het succesvol uitvoeren van onderstaande activiteiten groeit N.I.C.E. uit tot genoemde hotspot in de regio.
- Communiceren over de successen van N.I.C.E.
- Actief netwerken om naamsbekendheid te vergroten, relevante casussen te verzamelen.
- Organiseren van symposium
- Toegankelijk maken van data en ervaring
- Kennis verspreiden in het professionele netwerk over circulaire economie in het algemeen en casussen in het bijzonder (educatieve rol uitwerken)
- Aansluiten bij landelijke initiatieven

Andere voorbeelden van activiteiten:

- Acquireren van nieuwe partners en casussen
- Zorg dragen voor multidisciplinaire studententeams, met per casus deelnemers van verschillende opleidingen
- Documenteren/registreren van casus en project op manier dat data goed toegankelijk zijn
- Tool / model / naslag methode ontwikkelen
- Haalbaarheidstoets uitvoeren niet alleen op uitvoering maar ook m.b.t. de business case en juridisch kader
- Gebruik van data uit de Grondstofbank bij het oplossen van de casussen
- Eenvoudige enquête voor studentdeelnemers over leerervaring binnen N.I.C.E.
- Profielschetsen ‘nieuwe’ werknemers opbouwen

Deze lijst van activiteiten is geenszins volledig, maar zal uitgewerkt worden door de projectleider.

Voorbeeld casussen

Om enig inzicht te geven over het soort van opdrachten dat N.I.C.E. zou kunnen gaan uitvoeren volgen hierna enkele eerste (voorlopige) opdrachten;

Opdracht 1. Ontwerp een Circulair Grand Café

Opdrachtgever vraagt aan N.I.C.E om een eerste uitwerking te maken van de inrichting van een grand café in een oud pand, volgens de principes van Circulair Bouwen.

Opdracht 2. Circulair renoveren.

Een middelbare school is voornemens haar schoolgebouw te renoveren. Zij wil dit zo circulair mogelijk doen. Aan N.I.C.E ligt de vraag voor daaraan mee te denken.

Opdracht 3. Circulair kantoormeubel

Een bedrijf dat kantoormeubelen ontwerpt, maakt en verkoopt vraagt om de uitwerking van een nieuw blad voor schoolmeubels dat volledig van gras gemaakt is.

Opdracht 4. Afvalverwerking

Een afval- en reinigingsbedrijf wil weten hoe je tot een toegankelijke grondstoffenbank voor (Noord) Nederland kunt komen waarin ook stromen en hoeveelheden vanuit het bedrijfsafval zijn opgenomen.

III. BEHEERSPLAN

Tijd, geld en kwaliteit

Planning

De opstartfase (tot eind 2016)

Het circulair lab is in feite al gestart met de komst van de eerste twee MBO-studenten van het Alfa-college, zo snel mogelijk te volgen door HBO-studenten van de Hanzehogeschool en Stenden.

In deze fase zal door alle betrokkenen nog hard gewerkt moeten worden aan de concrete uitwerking van de eigen inbreng zowel inhoudelijk op projecten, op menskracht (studenten, begeleiders) als financieel -in kind of cash-.

Begin 2017 zal ook het projectplan voor de periode 1-1-2017 t/m 31-12-2019 definitief gemaakt moeten worden inclusief financiering.

Na het eerste volledig exploitatiejaar zal een 'go - no go' moment worden ingebouwd op basis waarvan (individuele) initiatiefnemers besluiten verder te gaan als partner in het project of te stoppen.

Realisatiefase 2017, 2018 en 2019.

In deze periode zal N.I.C.E. haar toegevoegde waarde voor de betrokken partijen en buitenwacht moeten bewijzen.

Indicatoren ter tussentijdse evaluatie van het project – na jaar 1. :

- N.I.C.E heeft regionale bekendheid, in alle 4 O's
- Consortiumpartners hebben elkaar goed leren kennen en weten elkaar te vinden wanneer er vragen of nieuwe ideeën zijn m.b.t. Circulaire Economie.
- Het netwerk van de consortiumpartners profiteert eveneens van de samenwerking doordat ook hun vraagstukken behandeld worden binnen N.I.C.E.
- Er zijn meerdere persmomenten geweest waarbij N.I.C.E. positief in het nieuws was, waarvan ook tenminste 1x landelijk.

- Consortiumpartners hebben tegenover de eigen achterban actief gecommuniceerd over N.I.C.E
- Studenten en scholieren zijn overwegend positief over hun ervaringen binnen de N.I.C.E. projecten (nog te ontwikkelen evaluatiemethode voor deze doelgroep)
- Bedrijven die circulaire vraagstukken hebben aangedragen zijn positief over de samenwerking. D.w.z.; ze zouden collega bedrijven ook aanraden hetzelfde te doen, en in de toekomst zouden ze bereid zijn te betalen voor dergelijk onderzoek.
- Er is een methode ontwikkeld om de uitwerking van vraagstukken te beoordelen op maatschappelijk en duurzaam effect. Deze methode en beoordeling wijst uit dat beide effecten op positieve wijze plaatsvinden.
- De positieve spin-off van samenwerken binnen NICE heeft ertoe geleid dat er een aantal nieuwe projectideeën is uitgewerkt onder dezelfde paraplu. NICE is in die zin uitgebreid en treft een breder publiek dan initieel voorgesteld.

